

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ
INTERNET:

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/133/133/98

POLACY O WYBORACH SAMORZĄDOWYCH

KOMUNIKAT Z SETNEGO BADANIA AKTUALNYCH PROBLEMÓW KRAJU

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Tegoroczne wybory samorządowe, następujące bezpośrednio po długo dyskutowanej sprawie reformy terytorialnej kraju, silniej niż w roku '94 angażują uwagę i zainteresowanie wyborców. Znacznie więcej osób niż wówczas deklaruje także chęć wzięcia w nich udziału. Obecnie swoje uczestnictwo w wyborach z całą stanowczością zapowiada ponad połowa (56%) ankietowanych, a dalsze 13% bierze pod uwagę taką możliwość. Cztery lata temu - w maju '94 - odsetki te wynosiły odpowiednio: 34 i 20.

- Ranga wyborów samorządowych nadal pozostaje dla Polaków dość niska. Tylko blisko jedna czwarta społeczeństwa uważa wybory lokalne za ważniejsze od wyborów władz szczebla centralnego - prezydenckich czy parlamentarnych. Tak więc wybory do władz, które są najbliższe obywatela, a zatem powinny go w największym stopniu dotyczyć, wciąż pozostają raczej na dalszym planie i traktowane są jako najmniej ważne.

- Największe szanse w tych wyborach mają kandydaci dwóch najsilniejszych obecnie ugrupowań - SLD oraz AWS. Zamiar oddania głosu na przedstawicieli tych formacji deklaruje więcej niż co piąty badany wybierający się do urn (odpowiednio 22% i 21%). Na stosunkowo duże poparcie mogą także liczyć kandydaci Unii Wolności (13%). Co dwunasty potencjalny wyborca (8%) zamierza głosować na przedstawicieli „Przymierza Społecznego”. Znacznie mniejsze szanse na uzyskanie głosów mają kandydaci prawicowej „Ojczyzny” (4%), minimalne zaś - reprezentanci Stowarzyszenia „Rodzina Polska” (2%) oraz Chrześcijańskiej Demokracji III RP Lecha Wałęsy (1%). Co ósmy potencjalny wyborca (13%) nie ma jak dotąd żadnych preferencji w tym względzie. Jeszcze większa grupa (17%) nie jest zainteresowana wyborem żadnego z partyjnych kandydatów i najchętniej oddałaby swój głos na kandydata niezależnego, nie związanego z żadną partią lub koalicją partyjną.

Tegoroczne wybory samorządowe po raz pierwszy w III Rzeczypospolitej będą się odbywać do trzech szczebli władz terenowych. Zmiany w zasadach głosowania sprawiają, że wciąż aktualne jest pytanie, jak dużą rolę odegrają w tych wyborach partie polityczne, w jakim stopniu konkurencją dla nich będą organizacje apolityczne i lokalne komitety wyborcze? Pytanie to jest szczególnie interesujące w odniesieniu do najniższego szczebla - rad miasta/gminy, tu bowiem elementy stanowiące o lokalnym charakterze wyborów samorządowych mogą objawiać się najbardziej bezpośrednio.

Możliwości badawcze sondażystów w tym względzie są bardzo ograniczone. W ogólnopolskich badaniach nie ma sposobu przedstawiania respondentom wspólnej listy wyborczej. W każdej gminie w wyborach mogą bowiem brać udział inne organizacje, poszczególne ugrupowania startują w ramach różnych koalicji i w rozmaitych konstelacjach organizacyjnych, natomiast pod nazwą lokalnych komitetów kryć się też mogą znane partie polityczne. Za pomocą sondażu możemy jedynie zdobyć wiedzę na temat ogólnego rozkładu sił na przedwyborczej scenie. Dlatego w naszym komunikacie¹ zajmujemy się oszacowaniem potencjalnych wpływów partii, ugrupowań politycznych i organizacji zarejestrowanych na terenie całego kraju w wyborach do rad miasta/gminy. Interesować nas będzie również stopień „spolityzowania” tych wyborów, czyli stwierdzenie, jak dalece w głosowaniu 11 października wyborcy będą się kierować sympatiami dla partii politycznych, a w jakim stopniu potencjalne wpływy partii mogą być na tym szczeblu ograniczone istnieniem lokalnych „bezpartyjnych” komitetów wyborczych.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (100), 17-22 września ‘98, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1126).

Trzeba jeszcze zastrzec, że z racji obowiązującej ustawowo ciszy przedwyborczej dane pochodzą z początku kampanii wyborczej, a podczas jej trwania - jak wynika z doświadczeń - w preferencjach wyborców sporo się może zmienić.

POZIOM ZAINTERESOWANIA WYBORAMI

Zdecydowana większość ankietowanych (63%) deklaruje zainteresowanie wyborami samorządowymi, swoje *désintéressement* zgłasza więcej niż co trzeci badany (35%). Tegoroczne wybory w znacznie większym stopniu niż poprzednie przyciągają uwagę społeczeństwa. W maju '94, na miesiąc przed wyborami odsetki zainteresowanych (48%) i niezainteresowanych (52%) były zbliżone.

Rozpoczęcie się kampanii wyborczej oraz częstsze pojawianie się tej tematyki w mediach spowodowały zapewne, że Polacy poświęcają wyborom samorządowym coraz więcej uwagi. W stosunku do sierpnia odsetek zainteresowanych wzrósł o 14 punktów, choć liczba tych, którzy przywiązują do nich dużą wagę, zwiększyła się tylko nieznacznie (o 4 punkty).

Tabela 1

w procentach

11 października tego roku odbędą się wybory samorządowe do rad gminnych, powiatowych i sejmików wojewódzkich. Warszawiacy będą także wybierać Radę Warszawy. Czy Pana(ią) wybory te:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VIII '98	IX '98
- bardzo interesują	11	15
- raczej interesują	39	48
- raczej nie interesują	24	23
- zupełnie nie interesują	23	12
Trudno powiedzieć	3	2

Znacznie więcej osób niż w roku '94 deklaruje także udział w październikowym głosowaniu. Obecnie swoje uczestnictwo w wyborach z całą stanowczością zapowiada ponad połowa (56%) ankietowanych, a dalsze 13% bierze pod uwagę taką możliwość. Cztery lata temu - w maju '94 - odsetki te wynosiły odpowiednio: 34 i 20. Choć zatem frekwencja wyborcza z pewnością nie będzie tak wysoka jak w sondażowych deklaracjach, wydaje się, że

może jednak być nieco wyższa niż przed czterema laty. Trzeba jeszcze zauważyć, że zbliżający się termin wyborów działa mobilizująco. W ciągu ostatniego miesiąca wzrósł odsetek osób zapowiadających swoje uczestnictwo w wyborach (zwłaszcza tych, którzy twierdzą, że na pewno wezmą w nich udział). Zmniejszyła się natomiast liczba Polaków nie wybierających się głosować, przy nieistotnej statystycznie zmianie liczby niezdecydowanych.

Tabela 2

w procentach

Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach samorządowych?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	VIII '98	IX '98
Na pewno wezmę w nich udział	41	56
Raczej wezmę w nich udział	19	13
Jeszcze nie wiem	15	17
Raczej nie wezmę w nich udziału	11	4
Na pewno nie wezmę w nich udziału	14	9

Udział w wyborach tradycyjnie już częściej deklarują mężczyźni niż kobiety, częściej też osoby w średnim wieku i starsze, stosunkowo najrzadziej zaś najmlodszy respondenci. Podobnie jak w przypadku innych głosowań, deklaracjom uczestnictwa w wyborach wyraźnie sprzyja wyższe wykształcenie, a także większe zainteresowanie polityką oraz wyrobione poglądy polityczne. Zainteresowanie wyborami, podobnie jak uczestnictwo w nich, najczęściej deklarują mieszkańcy małych miast (do 20 tys. ludności), częściej niż inni swój udział zapowiadają także mieszkańcy wsi. Natomiast najmniej interesują się wyborami samorządowymi i najrzadziej się na nie wybierają mieszkańcy dużych miast (od 100 do 500 tys. ludności).

Wśród grup społeczno-zawodowych udział w wyborach najczęściej deklarują przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji, rolnicy oraz osoby pracujące na własny rachunek. Najwięcej osób z góry odrzucających pójście na wybory lub też deklarujących się jako niezdecydowani (co najczęściej w praktyce oznacza to samo) jest wśród bezrobotnych, uczniów i studentów, gospodyń domowych oraz robotników niewykwalifikowanych.

Deklaracje uczestnictwa w wyborach osób o prawicowych i lewicowych poglądach politycznych są do siebie zbliżone, choć badani identyfikujący się z prawicą nieznacznie częściej zapowiadają swój udział w nich (odpowiednio 80% i 76%). Stosunkowo najrzadziej wybierają się głosować osoby nie mające sprecyzowanych poglądów politycznych (55%) oraz respondenci utożsamiający się z opcją centrową (64%).

Spośród sympatyków najbardziej znaczących ugrupowań politycznych najsilniej motywowani do wzięcia udziału w wyborach samorządowych wydają się sympatycy ROP, aż 91% potencjalnych wyborców tej partii z całą stanowczością zapowiada swój udział w głosowaniu. Zwolennicy AWS, SLD oraz UW rzadziej składają równie zdecydowane deklaracje (po 80%). Natomiast stosunkowo najsłabsze motywacje do wzięcia udziału w wyborach mają zwolennicy UP (74%).

OCENA ZNACZENIA WYBORÓW SAMORZĄDOWYCH W PORÓWNANIU Z WYBORAMI PREZYDENCKIMI I PARLAMENTARNYMI

Uczestnictwo w procedurach demokratycznych generalnie należy do zachowań wysoce aprobowanych społecznie, stąd też odsetek deklaracji brania udziału w wyborach z reguły znacznie przewyższa faktyczną frekwencję. Charakter tegorocznych wyborów następujących bezpośrednio po długo dyskutowanej reformie terytorialnej kraju, rozmiary zaangażowania w nie głównych ugrupowań politycznych i znaczenie nadawane im przez polityków i media mogą silniej angażować uwagę potencjalnych wyborców. Warto zatem skonfrontować te opinie z tym, jaką wagę badani przykładają do tych wyborów, jak postrzegają ich znaczenie dla siebie i ludzi im podobnych na tle wyborów do władz centralnych?

Ankietowani posługując się 10-punktową skalą określali, jak ważne są dla nich poszczególne rodzaje wyborów: prezydenckie, parlamentarne i samorządowe. Średnie ocen potwierdzają znaną z ubiegłych lat prawidłowość, iż spośród wyborów do władz różnego szczebla wybory samorządowe pozostają dla ludzi tymi, które uznają za relatywnie najmniej ważne. Najbardziej istotne okazują się wybory prezydenckie, w których zasady i sposób głosowania są dla przeciętnego wyborcy najbardziej zrozumiałe - ponad połowa

ankietowanych stwierdziła, że dla nich osobiście są one bardzo ważne. Wyżej ceni się także wybory parlamentarne niż samorządowe. W sumie jednak największa grupa badanych ma skłonność do jednakowego traktowania w deklaracjach wszystkich tych procedur wyborczych: 41% jednakowo ocenia znaczenie wyborów samorządowych, parlamentarnych i prezydenckich.

Tabela 3

w procentach

Oceny według 10-punktowej skali	Jak Pan(i) ocenia, jakie znaczenie dla ludzi takich jak Pan(i) mają wybory:		
	prezydenckie	parlamentarne	samorządowe
1-2 praktycznie bez znaczenia	7	7	9
3-4 mało ważne	6	8	9
5-6 średnio ważne	14	18	16
7-8 ważne	17	19	18
9-10 bardzo ważne	52	45	45
Trudno powiedzieć	4	3	3
Średnia ocen	7,75	7,43	7,29

Większe niż przeciętnie znaczenie nadają wyborom samorządowym osoby w wieku od 35 do 44 lat, mieszkańcy najmniejszych miast i wsi, a wśród grup społeczno-zawodowych kadra kierownicza i inteligencja, rolnicy oraz osoby pracujące na własny rachunek. Najmniej ważne są one dla mieszkańców dużych miast, bezrobotnych, rencistów i robotników wykwalifikowanych. Znaczenie nadawane wyborom samorządowym jest tym większe, im wyższy poziom wykształcenia ankietowanych, wyższy poziom dochodów na osobę w rodzinie oraz lepsza ocena własnych warunków materialnych. Jeśli chodzi o zróżnicowania regionalne, to wybory na szczeblu lokalnym najbardziej cenią mieszkańcy regionu środkowozachodniego oraz południowo-wschodniego, natomiast najmniejszą wagę przywiązują do nich osoby mieszkające w regionach środkowym i wschodnim. Wybory samorządowe wyraźnie częściej doceniają respondenci o prawicowych poglądach politycznych niż badani o orientacji lewicowej czy centrowej. Najniżej cenią je ankietowani nie umiejący sprecyzować swoich poglądów politycznych.

Niespełna co czwarty respondent uznaje wybory lokalne za ważniejsze od wyborów władz szczebla centralnego - prezydenckich lub parlamentarnych, zatem tylko tej grupie można przypisać duże poczucie znaczenia lokalności, przekonanie, że najczęściej zależy od władzy najniższego szczebla. Paradoksalnie więc wybory do władz, które są najbliżej obywatela, a zatem powinny go w największym stopniu dotyczyć, wciąż pozostają na dalszym planie i traktowane są jako najmniej ważne. Jest zatem bardzo prawdopodobne, że i w tegorocznych wyborach powtórzy się sytuacja, iż frekwencja wyborcza będzie niższa niż odnotowana przed niespełna rokiem w wyborach parlamentarnych, nie mówiąc już o wyjątkowo wysokiej frekwencji w ostatnich wyborach prezydenckich. Być może dopiero reforma samorządowa i rozszerzenie kompetencji władz lokalnych przyczynią się do wzmocnienia poczucia znaczenia wyborów samorządowych dla Polaków.

POPARCIE DLA PARTII, UGRUPOWAŃ POLITYCZNYCH I ORGANIZACJI NA DWA TYGODNIE PRZED WYBORAMI SAMORZĄDOWYMI

Respondentom, którzy zamierzają wziąć udział w wyborach, przedstawiliśmy listę głównych partii i koalicji utworzonych przed wyborami samorządowymi z pytaniem, na kandydata której z nich najchętniej oddaliby głos w wyborach do rady swego miasta/gminy.

Ze wskazań ankietowanych wynika, że największe szanse w tych wyborach mają kandydaci dwóch najsilniejszych obecnie ugrupowań: SLD oraz AWS. Zamiar oddania głosu na przedstawicieli tych formacji deklaruje więcej niż co piąty badany wybierający się na wybory. Na stosunkowo duże poparcie mogą także liczyć kandydaci Unii Wolności, na których chciałby głosować co ósmy potencjalny wyborca. Mniej osób (co dwunasta) zamierza poprzeć przedstawicieli Przymierza Społecznego, grupującego PSL, UP i KPEiR. Z deklaracji ankietowanych wynika, że znacznie mniejsze szanse na uzyskanie głosów mają kandydaci prawicowej „Ojczyzny” (4%). Do całkiem nielicznych należą osoby, które zapowiadają swoje głosowanie na kandydatów Stowarzyszenia „Rodzina Polska” (2%) oraz Chadecję Lecha

Wałęsy (1%). Trzeba jednak zastrzec, że deklaracje te badani składali praktycznie jeszcze przed rozpoczęciem kampanii wyborczej w mediach, a nowe podmioty na scenie politycznej były w tym okresie jeszcze bardzo mało znane.

Generalnie można stwierdzić, że preferencje potencjalnych wyborców, jeśli chodzi o listy i kandydatów „partyjnych” w wyborach do rad gminnych, w ogólnym zarysie ukazują aktualny układ sił na scenie politycznej, choć nie są dokładnym odzwierciedleniem poparcia dla poszczególnych partii w skali kraju w ewentualnych wyborach parlamentarnych.

Co ósmy potencjalny wyborca (13%) nie ma jednak żadnych preferencji w tym względzie, a jeszcze większa ich grupa (17%) w ogóle nie jest zainteresowana wyborem któregośkolwiek z partyjnych kandydatów i najchętniej oddałaby swój głos na kandydata niezależnego, nie związanego z żadną partią czy koalicją partyjną.

	CBOS
Na przedstawicieli której partii, koalicji partii lub organizacji najchętniej oddał(a)by Pan(i) głos w wyborach do rady Pana(i) miasta/gminy?	
SLD	22%
AWS	21%
Unia Wolności	13%
Przymierze Społeczne	8%
Ruch Patriotyczny „Ojczyzna”	4%
Stowarzyszenie „Rodzina Polska”	2%
ChD III RP	1%
Inna partia, koalicja partii	1%
Głosował(a)bym na kandydatów niezależnych, nie związanych z żadną partią	17%
Trudno powiedzieć	13%

Pomimo odmiennego charakteru tegorocznych wyborów, starannych przygotowań partii politycznych, podobnie jak przed czterema laty istotną rolę w wyborach samorządowych mają szansę odegrać lokalne komitety wyborcze i kandydaci niezależni. Jednak nawet w przypadku pojawiania się takiego „bezpartyjnego” komitetu wyborczego lub kandydata największa grupa potencjalnych wyborców zamierza - jak twierdzi - pozostać wierna

popieranemu przez siebie ugrupowaniu i głosować na wystawionych przez nie kandydatów. Deklaracje takie składa ponad dwie piąte potencjalnych wyborców. Prawie co trzeci jednak, mając wybór między kandydatami partii politycznych a wystawianymi przez grupę mieszkańców czy inne komitety nie związane z partiami, wolałby poprzeć tych ostatnich.

Tabela 4

w procentach

Gdyby w wyborach do rady Pana(i) miasta/gminy brał udział komitet wyborczy nie związany z partiami politycznymi, to czy:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	V '94 N=654	IX '98 N=782
- nadal głosował(a)by Pan(i) na przedstawicieli <i>wybranej partii, koalicji</i>	42	42
- głosował(a)by Pan(i) na komitet wyborczy nie związany z partiami	21	29
Zależy, jaki byłby ten komitet	22	14
Trudno powiedzieć	15	15

Co interesujące, nic nie zapowiada także, by w tegorocznych wyborach do rad gminnych partie polityczne cieszyły się większym zainteresowaniem wyborców niż w poprzednich. Odsetek badanych skłonnych przedkładać kandydatów popieranych przez siebie partii nad pozostałych jest niemal taki sam jak przed wyborami w roku '94. Natomiast większa niż wówczas okazuje się grupa wyborców popierających lokalne komitety niejako bezwarunkowo, niezależnie od tego, jak miałyby wypaść ocena ich składu czy charakteru. Może to oznaczać, że w obecnym głosowaniu zainteresowanie lokalnymi komitetami i kandydatami niezależnymi będzie nieco większe niż w poprzednich.

Udział w wyborach bezpartyjnych komitetów w największym stopniu mogłby ograniczyć szanse kandydatów Ruchu Patriotycznego „Ojczyzna”. Tylko niespełna co drugi sympatyk tej koalicji mając do wyboru jej kandydatów lub osoby zgłoszone przez bezpartyjne komitety pozostałby przy swoim pierwotnym wyborze. Ponad dwie piąte głosów na korzyść bezpartyjnych komitetów mogłaby stracić także Unia Wolności. Najmniej zagrożeni konkurencją z ich strony okazują się kandydaci AWS i niemal w takim samym stopniu - SLD.

Odsetek badanych, którzy głosowaliby na daną partię, koalicję nawet przy konkurencji ze strony bezpartyjnego komitetu wyborczego wśród ogółu popierających daną partię

AWS	63
SLD	61
Przymierze Społeczne	59
Unia Wolności	55
Ruch Patriotyczny „Ojczyzna”	49

Ze względu na znikomą liczbę badanych deklarujących poparcie dla kandydatów tych ugrupowań i koalicji, w zestawieniu pominięto: CHDIII RP oraz Stowarzyszenie „Rodzina Polska”.

RADY - KONTYNUACJA CZY ZMIANA?

Już od kilku lat władze samorządowe należą do tych instytucji życia społecznego, które są najlepiej oceniane przez Polaków. W latach '92-'96 na tle innych instytucji aprobatą władz lokalnych była duża, nie spadała poniżej 50%, głosy dezaprobaty zaś sięgały maksymalnie jednej trzeciej wskazań. Władze samorządowe obecnej kadencji również cieszą się szerokim poparciem społecznym. We wrześniu zdecydowana większość ankietowanych dobrze oceniała ich pracę.

Tabela 5

w procentach

Jak by Pan(i) oceniła działalność władz Pana(i) miasta / gminy?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	III'97	XII'97	II'98	VI'98	IX'98
Dobrze	58	60	60	62	61
Źle	32	29	31	27	27

Mimo deklarowanego zadowolenia ankietowani woleliby raczej w nadchodzących wyborach wybrać nowych ludzi, a nie tych, którzy dotychczas sprawowali władzę w ich mieście czy gminie. Tylko nieco ponad jedna trzecia respondentów obstaje za kandydatami związanymi z obecnymi władzami, czyli jest z nich w pełni zadowolona.

Rozbieżność między ogólnym zadowoleniem a ocenami konkretnych ludzi w jeszcze większym stopniu ujawnia się w przypadku bezpośredniej oceny osób, które zostały wybrane przed czterema laty. Połowa ankietowanych wolałaby głosować na kogoś innego, niż głosowała w wyborach w roku '94. Można z tego wnosić, że najważniejszy wymiar zadowolenia z władz lokalnych - poparcie przy wyborczej urnie - nie wypada jednak zbyt korzystnie. Wyborczy dylemat: kontynuacja czy zmiana, w obu wymiarach dominująca grupa ankietowanych rozstrzyga jednak na korzyść zmiany.

Tabela 6

w procentach

Czy w wyborach do rady Pana(i) miasta/gminy wolał(a)by Pan(i)głosować na kandydatów:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	V'94	IX'98
- związanych z obecnymi władzami Pana (i) gminy/miasta	36	35
- nie związanych z obecnymi władzami Pana(i) miasta/gminy	45	47
Trudno powiedzieć	18	18
- na kandydatów, na których głosował(a) Pan(i) w poprzednich wyborach samorządowych	21	30
- na innych kandydatów niż w poprzednich wyborach samorządowych	47	50
Trudno powiedzieć	28	20

Można zatem powiedzieć, że usatysfakcjonowanie pracą władz samorządowych nie jest tak powszechne, jak mogłoby się wydawać na podstawie ogólnych ocen. Dla powyższych rozbieżności decydujące znaczenie ma kontekst. Zadowolenie z władz samorządowych jest większe na tle innych instytucji władzy, natomiast jeśli chodzi o oceny konkretnych władz i ludzi, to nie jest ono aż tak duże. Ponadto w odpowiedziach badanych ujawnia się znany ze wszystkich wyborów mechanizm wzrostu nadziei wiązanych z wymianą władz, pojawianiem się nowych ludzi, którzy - jak się z reguły optymistycznie zakłada - wniosą coś nowego, ożywią działalność, przyniosą nowe idee, pomysły i wykażą większą energię w działaniu. Wydaje się, że zwłaszcza w okresie budowania systemu demokratycznego tego rodzaju nadzieje są szczególnie silne, pojawiają się przy okazji wszystkich wyborów i sprawiają, że

„nowe” z reguły wydaje się lepsze niż „stare”. Podobny układ preferencji w tym względzie odnotowaliśmy również przed czterema laty: w roku '94 większa część badanych deklarowała chęć głosowania na nowych ludzi niż na osoby wybrane w roku '90.

Preferencje potencjalnych wyborców, jeśli chodzi o udzielenie poparcia „ludziom sprawdzonym”, okazują się słabo zróżnicowane ze względu na wielkość miejscowości. Kandydatów związanych z obecnymi władzami podobnie często chcieliby poprzeć zarówno mieszkańcy wsi, jak i dużych miast. Wyjątkiem są tu jedynie wyborcy z miast liczących od 21 do 100 tys. ludności - niemal trzy piąte spośród nich najchętniej oddałoby swój głos na kandydatów nie związanych z obecnymi władzami swego miasta.

Tegoroczne wybory samorządowe, następujące bezpośrednio po długo dyskutowanej sprawie reformy terytorialnej kraju, silniej angażują uwagę i zainteresowanie wyborców niż poprzednie, w roku '94. Biorąc pod uwagę deklarowane zainteresowanie, a także to, że po raz pierwszy w III Rzeczypospolitej wybierać będziemy kandydatów do trzech szczebli władz samorządowych, można by się spodziewać nieco większego udziału społeczeństwa w głosowaniu niż cztery lata temu. Wybory samorządowe nadal jednak są w ocenie badanych relatywnie mniej ważne niż wybory parlamentarne czy prezydenckie. Toteż mimo wysokiego odsetka deklaracji uczestnictwa raczej nie należy oczekiwać, że frekwencja dorówna frekwencji z ostatnich wyborów parlamentarnych. Dodatkowo demobilizująco na wyborców (a zatem i mniejszy ich udział w wyborach) może wpłynąć ogłoszona niedawno informacja, że władze powiatowe będą w przyszłym roku dysponowały zaledwie 5% wpływów z podatków od osób fizycznych w danym powiecie. Oznacza to, że faktyczny zakres władzy samorządów, mierzony w środkach finansowych przyznawanych do dyspozycji, będzie niewielki.

Wyborami samorządowymi w większym stopniu zainteresowani są badani z najmniejszych miast i wsi niż mieszkańcy dużych aglomeracji. Jest to dość oczywiste, ponieważ mniejsze miejscowości z reguły zachowują bliższy kontakt ze swoimi przedstawicielami w lokalnych samorządach. Dość niepokojące jest stosunkowo niskie zainteresowanie tymi wyborami wśród ludzi młodych, w tym młodzieży uczącej się - uczniów i studentów.

Wydaje się, że stopień „spolityzowania” tegorocznych wyborów nie będzie zasadniczo odbiegać od tego sprzed czterech lat - zbliżony odsetek ankietowanych zapowiada swoje głosowania na kandydatów rekomendowanych przez partie polityczne. Jednak warto zauważyć, że komitety nie związane z partiami politycznymi są traktowane przez ankietowanych mniej wstrzemięźliwie, z mniejszym dystansem niż przed czterema laty. Można zatem przypuszczać, że ich kandydaci będą się cieszyć w tegorocznym głosowaniu większym zainteresowaniem niż poprzednio, choć oczywiście wszystko zależeć będzie od tego, jak często głosujący będą znajdować tego rodzaju komitety na listach wyborczych.

Opracowali

Agnieszka CYBULSKA

Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w wyborach samorządowych 11 października?

	(%)			
	Tak	Jeszcze nie wiem	Nie	Liczba osób
Ogółem	69	17	13	1125
Płeć				
Meżczyźni	72	16	12	533
Kobiety	67	19	14	592
Wiek				
18-24 lat	51	30	19	161
25-34	68	20	12	198
35-44	75	14	11	221
45-54	73	15	12	226
55-64	77	16	7	138
65 lat i więcej	72	11	17	182
Miejsce zamieszkania				
Wieś	72	16	12	420
Miasto do 20 tys.	78	14	8	119
od 21 do 100 tys.	69	17	14	221
101-500 tys.	60	22	18	224
501 tys.i więcej mieszk.	69	18	13	141
Region				
Północny	69	16	15	118
Zachodni	68	16	16	128
Środkowozachodni	70	18	12	182
Środkowy	70	17	13	202
Wschodni	67	23	10	136
Południowo-wschodni	71	14	15	162
Południowo-zachodni	70	18	12	196
Wykształcenie				
Podstawowe	68	15	16	344
Zasadnicze zawodowe	64	22	14	289
Średnie	71	19	10	388
Wyższe	83	7	10	104
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	81	11	8	87
Prac.umysł.niż.szczebła	73	15	12	122
Pracownicy fiz.- umysł.	70	24	7	68
Robotnicy wykwalifikowani	67	22	11	115
Robotnicy niewykwalifik.	62	28	10	61
Rolnicy	81	11	8	47
Pracujący na własny rach.	78	9	13	50
Bierni zawodowo				
Renciści	67	15	18	162
Emeryci	75	13	12	212
Uczniowie i studenci	58	24	18	67
Bezrobotni	57	23	20	88
Gospodynie domowe i inni	60	25	15	45
Pracuje w:				
sferze budżetowej	79	13	8	131
sekt. państw., publicznym	65	21	15	111
sp. wiaśc. pryw. i państwa	75	20	4	90
sekt. pryw. poza rolnict.	70	18	12	192
prywatnym gosp. rolnym	82	11	7	51
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	66	18	16	206
276 - 399	65	20	14	171
400 - 549	71	18	11	246
550 - 799	72	15	13	165
Powyżej 799 zł	79	10	10	135
Ocena własnych war. mater.				
Złe	63	20	17	341
Średnie	72	17	11	492
Dobre	72	16	12	292
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	80	9	11	65
Raz w tygodniu	74	17	9	584
Kilka razy w miesiącu	63	17	19	167
Kilka razy w roku	58	23	18	196
W ogóle nie uczestniczy	68	14	18	113
Poglądy polityczne				
Lewica	76	14	9	262
Centrum	64	21	15	321
Prawica	80	12	9	309
Trudno powiedzieć	55	25	20	229

Tabela 2. Jak Pan(i) ocenia, jakie znaczenie mają dla ludzi takich jak Pan(i) wybory samorządowe?

	Średnia (na 10-punktowej skali)	Liczba osób
Ogółem	7.29	1084
Płeć		
Mężczyźni	7.39	518
Kobiety	7.20	566
Wiek		
18-24 lat	7.17	154
25-34	7.19	194
35-44	7.67	215
45-54	7.13	221
55-64	7.31	134
65 lat i więcej	7.24	167
Miejsce zamieszkania		
Wieś	7.40	395
Miasto do 20 tys.	7.69	117
od 21 do 100 tys.	7.36	215
101-500 tys.	6.92	223
501 tys.i więcej mieszk.	7.15	135
Region		
Północny	7.10	113
Zachodni	7.43	123
Środkowozachodni	7.93	178
Środkowy	6.96	190
Wschodni	6.78	125
Południowo-wschodni	7.64	160
Południowo-zachodni	7.10	194
Wysztalcenie		
Podstawowe	7.00	321
Zasadnicze zawodowe	7.01	279
Średnie	7.57	381
Wyższe	7.95	103
Grupa społ.-zaw. pracujący		
Kadra kier.,inteligencja	8.70	85
Prac.umysł.niż.szczebła	7.23	120
Pracownicy fiz.- umysł.	7.08	66
Robotnicy wykwalifikowani	7.05	115
Robotnicy niewykwalifik.	7.40	61
Rolnicy	7.71	43
Pracujący na własny rach.	7.65	50
Bierni zawodowo		
Renciści	6.89	151
Emeryci	7.29	199
Uczniowie i studenci	7.28	65
Bezrobotni	6.81	87
Gospodynie domowe i inni	7.04	43
Pracuje w:		
sferze budżetowej	7.48	130
sekt. państw.,publicznym	7.54	108
sp.właśc. pryw. i państwa	7.17	89
sekt. pryw. poza rolnict.	7.56	191
prywatnym gosp. rolnym	7.85	48
Dochody na jedną osobę		
Do 275 zł	7.17	199
276 - 399	7.18	161
400 - 549	7.37	236
550 - 799	7.42	162
Powyżej 799 zł	7.61	135
Ocena własnych war. mater.		
Złe	7.02	322
Średnie	7.29	474
Dobre	7.60	288
Udział w prakt. religijnych		
Kilka razy w tygodniu	7.67	63
Raz w tygodniu	7.53	566
Kilka razy w miesiącu	6.80	161
Kilka razy w roku	7.10	188
W ogóle nie uczestniczy	6.91	106
Poglądy polityczne		
Lewica	7.40	260
Centrum	7.25	315
Prawica	8.03	305
Trudno powiedzieć	6.12	202